

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ประวัติความเป็นมาของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยและประวัติสหภาพแรงงาน รัฐวิสาหกิจการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ประวัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ภาพสัญลักษณ์ของการไฟฟ้าย่นฮี การลิกไนต์ และการไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือ

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2511 โดยการรวมหน่วยงานด้านการผลิตและส่งพลังงานไฟฟ้า 3 แห่ง ได้แก่ การไฟฟ้าย่นฮี การลิกไนต์ และการไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือเข้าเป็นหน่วยงานเดียวกัน มีฐานะเป็นนิติบุคคลตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2512 เรียกชื่อย่อว่า “กฟผ.” พระราชบัญญัติฉบับนี้มีการแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้ง โดยครั้งล่าสุดได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2535 มีสาระสำคัญโดยสรุปคือให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สามารถดำเนินธุรกิจเกี่ยวกับพลังงานไฟฟ้าหรือร่วมทุนกับบุคคลอื่นเพื่อดำเนินธุรกิจดังกล่าว และให้มีอำนาจใช้สอยและครอบครองอสังหาริมทรัพย์เพื่อสำรวจหาแหล่งพลังงาน ตลอดจนสถานที่สำหรับการผลิตหรือพัฒนาพลังงานไฟฟ้าโดยขอใช้ค่าตอบแทนที่เป็นธรรมและให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยมีอำนาจกำหนดเงื่อนไขที่เกี่ยวกับคุณภาพไฟฟ้า เทคนิคทางวิศวกรรม และความปลอดภัยของระบบไฟฟ้า ในกรณีที่เอกชนประสงค์จะเชื่อมโยงระบบไฟฟ้าของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย การไฟฟ้านครหลวง หรือการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค กฟผ. มีสิทธิเพิ่มวงเงินในการกู้ยืมและในการจำหน่ายอสังหาริมทรัพย์ คณะกรรมการมีอำนาจจำหน่ายทรัพย์สินออกจากบัญชีได้กรณีโดยไม่จำกัดวงเงินโดยสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ เพื่อให้สามารถดำเนินการได้อย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ ส่วนสาระสำคัญที่ยังคงเดิม คือ คณะรัฐมนตรีเป็นผู้แต่งตั้งประธานคณะกรรมการกับกรรมการ (ซึ่งต้องไม่มีตำแหน่งทางการเมือง) และคณะกรรมการเหล่านี้เป็นผู้แต่งตั้งผู้ว่าการ กฟผ. จึงเป็น

รัฐวิสาหกิจสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีรัฐมนตรีคอยกำกับดูแลให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ในเดือนมิถุนายน 2535 กฟผ. นำเสนอต่อรัฐบาลขอเข้าโครงการรัฐวิสาหกิจที่ดีและผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีให้เป็นรัฐวิสาหกิจที่ดี เมื่อวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2537 ซึ่งจะส่งผลให้ กฟผ. มีความคล่องตัวในการบริหารงานได้มากขึ้น สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการลดบทบาทการควบคุมรัฐวิสาหกิจให้น้อยที่สุดและสนับสนุนให้รัฐวิสาหกิจมีความสามารถที่จะแข่งขันกับธุรกิจภาคเอกชนได้

ประวัติศาสตร์พลังงานรัฐวิสาหกิจการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 กระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงได้ไหลเข้าสู่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เริ่มมองเห็นว่าภายนอกมีกลุ่มผู้ใช้แรงงานเกิดขึ้นเพื่อปกป้องผลประโยชน์ต่าง ๆ ของผู้ใช้แรงงาน เหล่าพนักงาน ลูกจ้าง พนักงาน ขับริด และฝ่ายอื่น ๆ ที่ไม่เปิดเผย แต่ให้การสนับสนุนจึงรวมกลุ่มกัน โดยพนักงานขับริดเริ่มมีการประสานงานกับกลุ่มกรรมกรภายนอก เช่น สมาคมลูกจ้างการไฟฟ้านครหลวง และกลุ่มผู้ใช้แรงงานเอกชนบางกลุ่มมีการเคลื่อนไหวจัดตั้งองค์กรผู้ใช้แรงงานภายใน กฟผ.

ขณะที่มีการเตรียมการอยู่นั้นประจวบเหมาะพอดีกับที่รัฐบาลประกาศให้มีพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ออกใช้ให้ตั้งสหภาพแรงงานได้ ในที่สุดพนักงานขับริดจำนวน 10 คน ได้รวบรวมรายชื่อยื่นจดทะเบียนขอมีสหภาพแรงงานต่อนายวิจิตร แจ่มใส ผู้ว่าราชการจังหวัดนนทบุรี นายทะเบียนในขณะนั้น ต่อมาเมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 ซึ่งตรงกับวันกรรมกรสากลและเป็นวันแรงงานสากลแห่งชาติของประเทศไทย จึงได้จดทะเบียนตั้งแต่นั้น สหภาพพลังงานรัฐวิสาหกิจการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยจึงถือเอาวันที่ 1 พฤษภาคม เป็นวันเกิดของสหภาพแรงงาน

สหภาพแรงงานในประเทศไทย

ในประเทศไทย มีการรวมกลุ่มของแรงงานมานานแล้ว โดยในระยะแรกมีการรวมกลุ่มกันในวงแคบ มีลักษณะใช้ความรุนแรงและไม่เป็นที่ยอมรับในสังคมเท่าใด จนมาถึงยุคการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง พ.ศ. 2475 รัฐบาลเร่งพัฒนาเศรษฐกิจ โดยการส่งเสริมการจ้างแรงงานไทยและการลงทุนของเอกชน เหล่านี้ จึงเป็นที่มาของการขยายตัวการรวมกลุ่มของแรงงานมากขึ้นและสังคมมีการยอมรับในวงกว้าง รัฐบาลเล็งเห็นประโยชน์ของ

การรวมตัวกัน จึงเปิดโอกาสให้จัดตั้งกลุ่มขึ้นในรูปของ “สหภาพแรงงาน” ภายใต้พระราชบัญญัติแรงงาน พ.ศ. 2499 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2500 ถือเป็นกฎหมายฉบับแรกที่มีบทบัญญัติให้คนงานรวมตัวกันและให้นายจ้างยอมรับสหภาพแรงงานเป็นตัวแทนในการเจรจาต่อรองเงื่อนไขในการทำงาน แต่ต่อมาพระราชบัญญัติฉบับนี้มีอันต้องยกเลิกไปเนื่องจากมีการปฏิวัติรัฐประหารขึ้นในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2501 มีผลทำให้การรวมตัวของลูกจ้างโดยเปิดเผยต้องสิ้นสุดลง และในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2515 ได้มีประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องแรงงานสัมพันธ์ ขึ้นมาใช้บังคับ ให้สิทธิแรงงานสามารถจัดตั้งองค์กรด้านแรงงานที่สามารถต่อรองกับนายจ้างได้อีก ต่อมาเมื่อพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ที่ให้สิทธิในการจัดตั้งองค์กรทางด้านแรงงานของฝ่ายลูกจ้างและยังมีผลบังคับรวมถึงกิจการที่เป็นรัฐวิสาหกิจขึ้นเป็นฉบับแรกอีกด้วย

ต่อมาได้มีบทเฉพาะกาลของพระราชบัญญัติพนักงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2534 เกิดขึ้น มีผลให้บรรดาสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 เป็นอันสิ้นสุดลง แต่ผลที่เกิดขึ้นจากการมีพระราชบัญญัติพนักงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2534 ทำให้แรงงานในกิจการรัฐวิสาหกิจขาดอำนาจการต่อรอง ไม่มีสิทธิทั้งในการเรียกร้องและการเจรจาต่อรอง แม้พระราชบัญญัติฉบับนี้จะมีข้อดีอยู่บ้างแต่มีข้อเสียเปรียบมากกว่า และยังได้รับแรงกดดันจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) จึงได้มีการเร่งออกพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจฉบับใหม่ขึ้น เพื่อคืนสิทธิในการจัดตั้งสหภาพแรงงานให้แก่แรงงานรัฐวิสาหกิจ ซึ่งเป็นที่มาของพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2543

ผลจากการที่แรงงานได้รับสิทธิจัดตั้งสหภาพแรงงานตามพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2543 จึงมีจำนวนสหภาพแรงงานเพิ่มขึ้นดังมีสถิติจากสำนักแรงงานสัมพันธ์ กรมสวัสดิการคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน (พ.ศ. 2546) ดังนี้ เป็นสหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจ 46 สหภาพ อยู่ในกรุงเทพมหานคร 42 สหภาพ ในส่วนภูมิภาค 4 สหภาพ และสหภาพแรงงานในภาคเอกชน 1,239 อยู่ในกรุงเทพมหานคร 341 และในส่วนภูมิภาค 898 สหภาพ

จากการที่พระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ พ.ศ. 2543 บังคับใช้ และได้ประกาศให้กิจการรัฐวิสาหกิจมีสิทธิจัดตั้งสหภาพแรงงานอีกครั้ง จึงมีกิจการรัฐวิสาหกิจจำนวนมากได้จัดตั้งสหภาพแรงงานขึ้นมาดังสถิติข้างต้น และหนึ่งในกิจการรัฐวิสาหกิจที่สหภาพแรงงานมีความเข้มแข็งและมีบทบาทอย่างยิ่ง คือ สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจกิจการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งถือเป็นกรณีตัวอย่างของบทบาทสหภาพแรงงานที่น่าสนใจ แต่ในช่วงแรกที่มีความคิดในการก่อตั้งของผู้ริเริ่มในขณะนั้น พบว่ามีปัญหาอยู่มากพอสมควร พนักงานส่วนใหญ่เป็นลูกจ้างนอกกฎหมาย ไม่มีสิทธิได้รับสวัสดิการหรือความคุ้มครองใด ๆ พนักงานกลุ่มหนึ่งจึงมี

แนวคิดในการก่อตั้งสหภาพแรงงาน เพราะรัฐบาลได้ออกพระราชบัญญัติแรงงานสัมพันธ์ พ.ศ. 2518 ที่อนุญาตให้จัดตั้งสหภาพแรงงานได้ จากนั้นกลุ่มผู้ก่อตั้งบางส่วนได้ไปแลกเปลี่ยนความคิดกับพนักงานการไฟฟ้านครหลวง ซึ่งขณะนั้นมีปัญหาของผู้ใช้แรงงานอยู่เช่นกัน จึงมีแนวคิดของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตจึงได้รวบรวมหลักฐานของผู้ริเริ่มได้ 10 คน จึงนำไปขอจดทะเบียนในวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2518 แต่ช่วงแรกการหาสมาชิก เป็นเรื่องยาก เพราะพนักงานส่วนใหญ่ยังไม่เห็นด้วยและเป็นเรื่องใหม่ที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ส่วนหนึ่งก็กลัวอำนาจฝ่ายบริหารและยังมีการใส่ร้ายว่ากลุ่มผู้ก่อตั้งเป็นคอมมิวนิสต์ แม้ว่าจะมีการจดทะเบียนอย่างถูกต้องแล้ว แต่ปัญหายังคงมีอยู่เพราะผู้บริหารไม่รับสหภาพ การพบกับสมาชิก และขอให้ประชุมเป็นเรื่องที่ยากมาก ต้องหลบซ่อนและต้องออกค่าใช้จ่ายในการเช่าสถานที่เพื่อใช้ในการประชุมเอง นอกจากนั้นยังถูกแทรกแซงจากผู้บังคับบัญชา ผู้ก่อตั้งบางส่วนถูกส่งไปทำงานต่างจังหวัด กรรมการบางคนถูกเรียกไปสอบสวน แต่กลุ่มผู้ก่อตั้งก็ได้ทำถอยแต่อย่างใดบวกกับอุดมการณ์ที่แน่วแน่ เพื่อประโยชน์ของสมาชิก โดยรวม จึงต่อสู้และเรียกร้องความเป็นธรรมมาโดยตลอด จนในที่สุดสหภาพแรงงานก็ได้รับการยอมรับทั้งจากพนักงานและผู้บริหารจนมีความเข้มแข็งและเติบโตเคียงคู่มากับองค์กรจนถึงปัจจุบัน ซึ่งจากการดำเนินงานมาเป็นเวลาหลายสิบปีทำให้ กฟผ. เป็นองค์กรที่มีชื่อเสียง ประสบความสำเร็จ มีความมั่นคงและยังเป็นองค์กรในฝันอันดับต้น ๆ ของประเทศซึ่งความเข้มแข็งของสหภาพแรงงาน กฟผ. จึงถือเป็นภาพที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์และการปฏิบัติต่อกันในทางบวกระหว่างฝ่ายบริหารกับพนักงานในองค์กรและยังแสดงให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของสหภาพแรงงานต่อการประสบความสำเร็จควบคู่กันไปอีกด้วย